

Släkten Stenhammars krönika

N:r 19

Utgiven av "Släkten Stenhammars Förening"

Redaktör fru K. Stenhammar-Nordlander

Katarina V. Kyrkogata 6, Stockholm

Vår förening har existerat i 15 år

Så här gick det till när släktföreningen bildades:

Sommaren 1945 råkade Arne och Kerstin Stenhammar träffas för första gången. Vi var då inbjudna till Gideon Neiglick, ägaren till Boo, den vackra herrgården i Västra Hargs socken, Östergötland.

Vi funno oss snart alla tre hysa ett starkt intresse för släkten Stenhammar och dess traditioner. Så växte här - på det släktminnesrika Boo - fram tanken på bildandet av en "släkten Stenhammars förening" för att samla de tyvärr alltför splittrade släktmedlemmarna för tillvaratagande av gemensamma intressen och för vårdandet av släktens traditioner och minnen.

Tanken har inom släkten mottagits med förståelse och intresse. Därför ha undertecknade som representanter för de nu kvarlevande släktgrenarna tagit steget ut för att söka få till stånd ett konstituerande släktemöte sommaren år 1946.

Vi ha tänkt oss en begränsning av föreningsmedlemmar till de avkomlingar av den gamla östgötasläkten Stenhammar, som bära eller burit detta namn, samt deras makar och barn samt barns makar. Inbjudan att delta i konstituerande släktemötet undertecknades av

Arne Stenhammar, Christian Stenhammar, Ulf Stenhammar,
Kerstin Stenhammar-Nordlander

Kort berättelse om släkten Stenhammars första möte, vilket ägde rum å Svenska Ekonomföreningen i Stockholm den 17/8 1946 kl. 18.

Stämningen var god och glad redan från första början. Om själva förhandlingarna kan läsas i protokollet. - De drogo ut på tiden. Från kökssidan hade bud sänts om att kycklingen torkade bort i stekgrytan. Först 19.15 ljöd Gunnars festmarsch, och vi tågade in i matsalen, där det festligt dukade långbordet för 29 personer välkomnade med hembygdsblomman blåklint. Föreningsbandet fanns å samtliga identitetskort, fästade på bröstet, målade av undertecknad liksom placeringskortet på bordet. Från väggarna blickade förfäder ned. Några av deras doktorsdiplom o.d. hängde under deras konterfejer. "Påvinan" visade ansatser till att lossna ur ramen och blanda sig i det muntra sällskapet av avkomlingar.

Gideon Neiglick hade del i vår förenings bildande genom att han bjudit samman två släktintresserade: Arne och undertecknad, och

själv ådagalagt livligt intresse för släktföreningens bildande. Han infann sig ej till mötet - dock, hans porträtt, som jag skisserat upp, hängde på väggen.

Arne höll ett utomordentligt bra hälsningstal. Middagen bestod av goda smörgåsar, kyckling, glace, drycker, kaffe. (Vin och annat "avec" hade satts av undertecknad utom cognac, som var gåva av släktens huvudman Ulf Stenhammar. Middagen kostade 10 kr. per person - varav lokalhyra 2 kr.

Sista bordsvisan på melodi "Vintern rasat" gick med kläm minn-sann. --- Telegrafisk hälsning med önskan om Guds välsignelse - och goda ord på det latinska tungomålet kom - från Gustaf Thörning i Linköping. Lyckönskande hälsningar kom också från den frånvarande inbjudaren Christian Stenhammar och hans maka - också per telegram - liksom hälsningen från Olga Stenhammar och hennes dotter och måg Sylvia och Åke Grevillius. Ove Stenhammar, Eva och Margareta Hermlin, Gunvor Askund f. Lönnberg och Sif Alvin f. Lönnberg samt Gideon Neiglick hade sänt hälsningar och lyckönskningar.

När kaffet serverades surrade pratet nästan öronbedövande. Svårt var att samla släktingarna till det föredrag om våra förfäder, som jag skulle hålla - enligt Arnes önskan. Men det lyckades. Föredraget illustrerades av ett meterhögt släkträd, som visats mig idé till - å Kungliga biblioteket. Jag tror det var Per Brahes släkträd, jag fick se där. - Mitt anförande åhördes under andlös tystnad. Efteråt sjöng vi unisont: "I fagra Östergyllen" på melodi "Värmlandsvisan", som - vad melodien beträffar, anses komma från Östergötland.

En fotograf infann sig och knäppte av samtliga utom Arnes maka Elisabeth Stenhammar och Lill-Anna Stenhammar. De båda höll på med att klä ut sig för Sketchen "Påvinnans besök".

Deras spel var utmärkt helt enkelt. De applåderades frenetiskt. Författarinnan - jag själv - blev inropad och fick en hel kruka med blommor. Samtliga sjöng vår Östgötavisa om igen.

Flickorna Krantz sjöng "Domaredansen" och "Flickan går i ringen". De skulle ha sjungit lindbladsvisor, men tiden räckte ej till. Anna Flygare-Stenhammar skulle ha läst ett farfarsbrev. Det hanns heller inte med. ---

Arne delade ut stencilerade släktregister, - hans gåva till samtliga medlemmar.

Sketchen "Påvinnans besök" som skickligt utfördes och delvis förändrades till det bättre, kommer här i sin ursprungsform. Elisabeth var påvinnan och Anna en ung sjuksköterska vid namn Gull.

Besök av Påvinnan i Ask

(Sketch)

(Gull kommer in, klädd i sjuksköterskedräkt, kastar sig mot skrivbordet. Uttröttad).

- En sådan födelsedag. Trettioårsdag till och med. Och Stig är inte ens hemma. Han har visst glömt vad det är för dag. - Och inga brev hemifrån. - Här knogar man med halvtidsarbete på sjukhus och hushållet emellan. När ska man hinna leva? - - Stig skulle skaffa hem festmiddag från NK. --- Usch, den där svartögda maskinskriverskan. Jag avskyr typen. Nej, nu är jag dum. Stig måste ju ha hennes hjälp med maskinskrivning. Hon är ju perfekt, säger han. - - Nog är det något snedvridet i vår tillvaro. Tänk, forna tiders hustrur. Fullt med tjänare, som gjorde allt arbete i huset. Frun behövde på sin höjd servera te. (Gull går till sekretären och tar fram en gammal ring). Påvinnans ring. Om det vore en önskering, då skulle jag be henne komma hit och berätta om sitt liv. (Hon böjer sig och tar upp ringen, som hon tappat. Då får hon se Påvinnan). - Nej men ??? Alldeles som gamla porträttet.

Påvinnan: Blev du rädd? Så förargligt. Jag råkade glömma att göra mig osynlig ... Så slarvigt av mej ...

Gull: Ringen är oskadad, och en önskering är det. (Gull niger djupt). Snälla farfarsfarfars oldfarmor. (Gull niger djupt). - Välkommen. Det är ju min födelsedag och jag är ensam. Ved oldfarmor vem jag är?

Påvinnan: Tror jag de', kära barn, jag är ofta hos mina efterkommande, fast stora herrgården, där vi bo, är avlägsen. - Ni vet inte av det. --- Jag gillar Stig. Han blir professor, sanna mina ord. Godhjärtad är han. --- Bland dem som bruka hälsa på Nils och mig i stora herrgården är en gammal, fin jugoslaviska. Vet du, hon är farmormormor till Stigs skrivbiträde.

Gull: Vad säger oldfarmor? -- Jag borde verkligen bjuda hem Stigs skrivbiträde. --- Tänk att Ni bo i en herrgård, alla av min släkt. Så intressant. (Gull niger igen och än djupare). Drömmer jag eller är jag vaken? Oldfarmor är bra lik sitt porträtt här på väggen. Snälla, rara, berätta litet från förr i världen, den gamla, goda tiden.

Påvinnan: Kära barn, jag föddes vid tiden för kung Carl den elftes reduktion. Farkär var professor i Uppsala till namnet och gagnet, men med pekuniär ersättning snålades det. Gällde för farkär att suplikera till Kungl. Majestäts nådiga behag. - Bönfalla om att få vad honom för gjort arbete måtte bli bestått. Ligga efter och tigga och be ... Kanske få ut några fattiga plåtar av den stipulerade lönen. - Nå, vi hade ju en del i natura ... Jag var nyss fullvuxen, då tolvte Carl ljöt hjältedöden vid Fredrikshald. Då var Sverige ett fattighus.

Spåra fick vi, arbeta fick vi ända från barndomen. Med rödfrusna arbetsnävar bankade morkär vett och arbetshåg i pigor och

barnungar. Spinnrockarna surrade under psalmsång. Men jag stal mig till att läsa latin, medan bröderna och deras kamrater rabblade sina lexor.

En av kamraterna - det var just din farfarsfarfar, han som sedermera blev en mäktig lärd och ansedd prost och teologie doktor, rektor i Vadstena, skvadronpredikant vid Östgöta kavalleri med mera. Han har kallats för stiftets onsynlige biskop och på skämt - Påven i Ask. Det förargade väl en del "hasenberger" bland ämbetsbröder att min Nils var biskop Ryzelii högra hand och den som egentligen författat biskopens berömda "Sticht och Biskopschrönika"

Gull frågar: Var Ni alltid lyckliga med varann?

Påvinnan: Fattas bara annat. Vi hade ju lovat varann kärlek och tro inför Guds heliga altare. - Dessutom har jag alltid varit en smula knepig, om jag får säga det själv: "Stor i sinn och dyr på mina varer" hette det visst på Agneta Horns tid. Ett är då säkert: Jag skämde inte bort Nils - som du gör med Stig. Jag märker det allt, må du tro. Nu är det kanske för sent att ändra. Man ska inte låtsas om att man är kär, man ska sätta sig i respekt, låta honom vara suplikant. Professorsdöter var jag - och latinet kan jag nästan lika bra som Nils. Fast han är då ett strå vassare i nästan allt, men det höll jag allt tyst med. Nils hade respekt för mig, och det behövdes, när han kom i pokuleringstag. Jag behövde bara titta på honom, så visste han vad klockan var slagen. Jag var Elisabeth Svedera och döter till hans barndoms lärare. Men vad jag tyckte om min Nils, stora, gladlynta, märkliga lärdomsljus.

Vår pojke Adolfs andra hustru, hon var just lite larvig - som du. - Fredrika hette hon. Hennes styvson Matts har sagt, att hon blev en slav i huset, ty mannen hade stora fordringar, och hon var inte så van vid lantushåll - och fick många barn. Men Adolf hade ordnat för henne och de små barnen, så de blev omhuldade av äldre syskon, när Adolf gått ur tiden.

Gull: O, kära rara oldfarmor. Vad jag är tacksam för allt jag fått veta. Hur ska jag kunna tacka?

Påvinnan: Det stora flertalet av vår släkt är redan över på andra sidan. Tänk dig vår släkt som ett isberg. Ett isberg, vilkets minsta del höjer sig en smula över havsytan, under det den största delen är dold av vattenmassor och bär upp minsta delen. - Så är det ungefär. Vi är förenade med er som lever. Det går helt enkelt inte att skilja levande och så kallade döda åt. Vi är ett - - fast Ni inte ser oss.

Gull: Det är så underbart att jag ryser.

Påvinnan: Vi måste alla sträva att komma framåt, uppåt - mot ljuset. (Hon försvinner).

Strax efteråt kommer Stig hem. Han berättar att hans utmärkta skrivbiträde har fått en bättre plats på annat håll. Han har blivit fördröjd och är ledsen för det. Han frågar om Gull somnat. Hon tror nästan att han hade rätt.

Nu ska vi fira din födelsedag, säger Stig.

Ett riktigt gott nytt år, allra käreste.

Evald Stenhammar (f. 1836, d. 1910) har berättat för sin dotter Kerstin sådant som hans far kom ihåg från barndomshemmet i Västra Ed. Adolf Nils lär ha haft för vana att om kvällarna promenera runt matbordet, sen det dukats av. De tre små sönerna sutto då och väntade på vad deras far skulle berätta. De hade varsin liten trästol. Ibland stannade deras mor en stund och lyssnade, när mannen berättade om sådant som förekommit i hans skiftesrika liv. De äldre stod också och väntade att fadern snart skulle berätta. Småpojkarne hade all möda att hålla sig vakna. Den ende som lyckades var kanske Christian, helst om fadern berättade om riksdagstiden och om kung Gustaf den tredje. Han kunde inte höra nog om tjusarkungen. De stora bröderna - särskilt Mattias, avgudade Majestätet. -- Riksdagsprostar blev både Mattias och Christian. Gustaf den tredje beundrade de. Det var farsarv.

När Christian under sin riksdagstid var bjuden till kronprinsen och såg hans familj, lär han ha utropat - dock blott så att riksdagskamraterna hörde det: Gud give att bland kronprinsens söner finns en Gustaf den tredje. Annars är Sverige förlorat.

Nyblivna studenter:

Olof Stenhammar, student i maj 1961.

Margareta Krantz, student i maj 1961.

Innerlig önskan om GOD HELG och GOTT NYTT ÅR till alla föreningsmedlemmarna.
